

Vse spise, v očno poslano knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Franciškanova ul. 6/A. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije se proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIS

Glasilo Udruženja Jugosl. Učiteljstva - Poverjeništvu Ljubljana

Izreja vsak četrtak. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna šte. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po Din 2:50 od petih vrst. Inerdatni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

UČITELJSKA TISKARNA V LJUBLJANI

POŠTNI ČEK. RAČ. 10.761

REGISTROVANA ZADRUGA Z OMEJENO ZAVEZO

TELEFON ŠT. 312

Vabilo

XXI. redni občni zbor

ki bo

v nedeljo, dne 27. aprila 1924 ob 10. uri v Ljubljani, Franciškanova ulica šte. 6.*

DNEVNI RED:

1. Poročilo upravnega sveta o združnem poslovanju.
2. Poročilo upravnega sveta o računskem zaključku za leto 1923.
3. Poročilo nadzorstva o računskem zaključku in poslovanju upravnega sveta.
4. Predlog upravnega sveta o razdelitvi čistega dobička.
5. Volitev nadzorstva za dobo enega leta.
6. Slučajnosti.

Upravni svet.

* Ako bi ta občni zbor ne bil sklepčen, se skliče s tem pol ure pozneje drugi občni zbor v istem prostoru in s istim dnevnim redom, ki je po § 31. združnih pravil sklepčen ob vsakem številu združnikov.

Absolutizem.

Z ukinjenjem delovanja šolskih korporacij smo prešli od upravne demokracije k upravni absolutizmu, kar moramo označiti kot zelo slab pojav z ozirom na interese naše prosvete in šolstva.

Za ta korak tudi ni bilo zakonite podlage, kajti zakona o višjem šolskem svetu in drugih veljavnih šolskih zakonov ni ukinil noben zakon pred uradniškimi zakoni, sicer bi moral biti ukinjen že prej, in ga tudi ne ukinja uradniški zakon. Pač jemlje personalne zadeve iz kompetence višjega šolskega sveta, ne ukinja pa uradniški zakon sedanje šolske uprave in kompetence v drugih vprašanjih (v upravno-gospodarskih, vzgojnih in ne v notranjih pedagoško-didaktičkih in administrativnih vprašanjih).

Tudi zakon o občni upravi in oblastni samoupravi ne ukinja zakona o višjem šolskem svetu, četudi predvideva prosvetnega referenta, podrejenega velikemu županu, kajti čl. 88. predvideva skupnost dveh ali več oblasti v gospodarskih in kulturnih zadevah, s katero določbo ima tudi omogočen nadaljni obstoj sedanji višji šolski svet.

Slovenija ima še posebno podprto to svojo korporacijo, ker ima poseben po ustavi sprejet in od kralja podpisan za-

kon o višjem šolskem svetu, ki izrecno določa, da ostane v veljavi, dokler novi šolski zakon ne določi nove šolske uprave in s tem novih enakih korporacij.

Enodušno je pa vse slovensko, srbsko in hrvaško učiteljstvo, organizirano v UJU, v tem, da mora biti prosvetna uprava popolnoma ločena od politične uprave in da prosvetni referent nima biti odvisen od velikega župana, t. j. političnega šefa. Prosvetne zadeve zahtevajo popolnoma svoje uprave in se ne dajo brez škode združiti s političnim administrativnim aparatom, zato morajo priti izven kompetence velikih županov, kakor je to sodstvo, promet in drugi važni resorji.

Vkljub temu, da omogoča že čl. 88. zakona o občni upravi ločitev prosvetne uprave od politične in stavi prosveto izven kompetence velikih županov, se bo vse učiteljstvo v državi borilo za izpremembo tudi drugih točk zakona o občni upravi, ki stavijo prosveto v odvisnost od velikih županov in sreskih načelnikov, ter bo zahtevalo, da bodo v novem šolskem za-

konu dane vse garancije za neodvisnost prosvete od politične uprave. To je temeljna točka našega programa, za katero se je izreklo vse učiteljstvo v državi.

Ukinitev višjega šolskega sveta smatramo za protizakonito, način sedanje prosvetne uprave radi tega za — absolutizem.

Zle posledice te nedemokratske prosvetne uprave se že pokazujejo.

Stalni učitelji na sistemiziranih mestih so ohranili po čl. 224. uradn. zakona stalnost in nepremestnost ter niso bili stavljeni na razpoložanje. Težka je bila naša borba za to odločbo in zahvaliti se imamo odločni zahtevi srbskega učiteljstva in osebni vztrajnosti našega odličnega predsednika tov. Milutina Stankovića — za katerim smo stali solidarni vsi — da smo to dosegli.

ln sedaj se nam skuša ta naša stalnost jemati s členom 71. uradn. zakona, s premeščanjem stalnega učiteljstva iz službene potrebe, n. pr. iz Ljubljane v Celje.

Odločno moramo protestirati proti takim premestitvam, ker se nam s tem krši in gazi naša stalnost, pri tem se pa

še posebej sklicujemo na predzadnji odstavek čl. 71. uradn. zakona, ker nam je stalnost in nepremestnost zajamčena ne le po čl. 224. uradn. zakona, temveč tudi s špeciálnimi zakoni.

Iz teh razlogov moramo tudi vsako tako »premešitev iz službene potrebe« smatrati za kazensko premeščenje in hočemo z vso odločnostjo braniti svoje neomajano principialno stališče, da mora vsaki kazenski premeščitvi prej slediti disciplinarno postopanje in disciplinarni izrek.

Odločno izjavljamo, da hočemo v obrambo naše stalnosti pozvati vse svoje članstvo na krov!

Iz vseh teh razlogov ponovno izražamo zahtevo, da se da našim zastopnikom možnost, da tudi na uradnih mestih branijo interese prosvete in stanu. **Okrajni šolski sveti in višji šolski svet naj se do novega šolskega zakona nadalje sklicujejo na seje, da pridemo od absolutistične prosvetne uprave zopet k demokratski prosvetni upravi; prosvetna uprava naj se na podstavi člena 88. zakona o občni upravi ne podredi oblastnim velikim županom, temveč ji naj bo šef šolnik.**

MIRKO VAUDA:

„Osnovna šola preslabo pripravljena na srednjo šolo!“

(Konec.)

S tem sem se dotaknil prve in najvažnejše okolnosti, ki razdružuje osnovnošolsko in srednješolsko ustrojstvo in učno osobe. Prehajam s tem uvodom na druge okolnosti, ki so sicer lažje narave, a eminentne važnosti.

1. Ne le pri vstopu v srednjo šolo, temveč tudi ob prestopu učencev iz razreda v razred na osnovni šoli ali pri menjavanju učnih oseb doživljamo v prvih trenutkih često mučne utise, kakor bi prednik najnujnejšo učno snov z učenci prerahlo ali sploh nič ne predelal. Vzdržujemo pa se izjav ne le iz tovarštva, marveč tudi radi nebroja izkušenj, ki nas uče, kako silno vpliva na otroka učiteljeva osebnost. V koliko večji izmeri šele lahko govorimo o takih posledicah pri vstopu otroka v učni zavod, ki je popolnoma drugačnega

ustroja ter ima razne učne osebe v istem razredu, kot je to srednja šola.*

2. Več previdnosti in pravilnosti zahteva tudi sprejem v srednjo šolo. Tu velja izrek o »mnogo poklicanih, a malo izvoljenih«. Naj ne bo merodajno šolsko izpričevalo, tudi ne sprejemni izpit, marveč edino le učiteljevo mnenje. Dobri redi šolskega izpričevala izvirajo

* Opozarjamo v tem oziru na temeljito razpravo dr. Lončarja »O šolski reformi«, ki je izšla leta 1908, in ki jo je dobil pri Pov. UJU v Ljubljani. — Uredn. Prepričani pa smo, da bodo za vsakega spretnega, uvidevnega in otroško dušo poznavajočega srednješolskega učitelja pričetne težkobe ob vstopu osnovnošolskega učenca le mimosidoče.

LISTEK.

DR. ŽGEČ FRANJO:

Pedagoški zbornik 1923.

Pariz, marca 1924.

Oddaljen od dnevnih vprašanj malenkostnega dela in vsakdanjega življenja, ki mi je prejšnjemu pogledu na širša področja ter mi zakrivalo daljne jasnejše perspektive našega vzgojnega dela, sem se zaprl v samotarski tišini tik ob Parizu. Začel sem resneje razmišljati o vseh problemih, ki smo jih načelnjali v domovini. Podvrigel sem strogi reviziji vse, po čemer sem dosedaj stremil in kar sem delal, kar sem učil in oznanjal. Pozval sem tudi druge preglednike, tuje sodnike, ter ž njimi pregledoval načrte in smernice za vzgojo našega naroda.

In v tem objektivnem iskanju, v tem analiziranju resnih poti za vzgojo našega naroda in za vzgojo vzgojiteljev samih me je našel Ped. Zbornik 1923. Brez predsodkov sem ga vzel v roke in brez predsodkov hočem govoriti o njem.

1. Ker se že dalj časa slišijo o Ped. Zborniku različna mnenja, bi tudi jaz rad podal svoje, kaj bi mogoče dvignilo Zbornik naravnost na vodilno mesto v našem vzgojstvu. Po mojem naziranju bi moral biti vsakoletni Ped. Zbornik kulturna slika vsega vzgojnega dela, iskanja in tipanja tekom zadnjega leta ter bi moral dati temelje, smernice in izpodbudo za nadaljnje delo. Jaz si ga predstavljam takole:

Prvi del poda jasno, popolno sliko vsega, kar se je delalo in kar se je izsledilo pri nas v tem področju. V prvi vrsti prihaja v poštev osnovno šolstvo, ljudsko izobraževalno in prosvetno delo, ker so ravno ta vprašanja v današnji dobi najbolj pereča in ker se Zbornik naslanja predvsem na ljudskošolsko učiteljstvo. Mislim tu poizkusne razrede, poizkusne šole, uvajanje modernih metod, organiziranje nove šole življenja, vzgojno in izobraževalno delo med kmečkimi in mestnimi prebivalstvom ter industrijskim proletarijatom — tako da bi napravili bilanco o enoletni dobi z vsemi uspehi in izkušnjami na vzgojnem in pedagoškem polju v najširšem pomenu besede.

Drugi del naj poda v glavnih črtah sliko tega, kar so delali in izsledili drugi narodi, do kakih zaključkov so prišli drugje, kaj se je izkazalo življenja sposobno v tujih državah, kaj je tam odpovedalo, z vzroki neuspehov.

Tretji del naj poda izsledke v drugih znanostih, ki bi mogli odločilno vplivati na smernice, cilje in metode v vzgoji. Predvsem so to psihologija, sociologija, etika. Istotako važni pa so lahko tudi pojavi na polju umetnosti, literature itd., ki jih moramo vpoštevati.

Na podlagi teh treh delov bi naj podal četrti stvarno sintezo ter zaključke za bodoče delo; ozirati pa se mora pri tem na celotni gospodarski, politični in socialni položaj ter na vse izpremembe, ki bi mogle narekovati izpremembe tudi pri smernicah vzgoje. Seveda mora vpoštevati duševnost na-

šega naroda in naše specifične razmere, česar pa menda ni več treba posebej poudarjati. Govoril sem o tem že dovolj v svoji knjizici in v vseh dosedanjih študijah o vzgojnih problemih.

Kot zadnji del, ki pa ni nujen, bi lahko dodejali tudi kako drugo stvarno in globoko zamišljeno originalno študijo, ki je vredna, da jo učiteljstvo spozna, ki poglobi njegovo poznanje pedagoških in socialnih problemov ter obogati njegovo duševnost.

Na ta način bi bil vsakoletni Zbornik kulturna slika dovršenega in započetelega dela, obenem pa temelj ali baza za nadaljnje delo. Učiteljstvu bi nudil vse, kar potrebuje za izpopolnjevanje in izvrševanje poklica, bi ga dvigal, bogatil in izpodbujal na težavni poti vzgoje naroda. Ne bi mu bil tuja navlaka in nepotrebna šara, s katero ne ve kaj početi. Zbornik bi postal tako lahko prva vodilna sila v vsem vzgojnem prizadevanju.

II. Ko sem prečital letošnji Zbornik, sem se nehote vprašal — ali nudi učiteljstvu vse to, kar bi mu moral nuditi, ali mu daje tisto duševno hrano, ki jo potrebuje in po kateri hrepeni?

Težko pišem kritiko Zbornika, toda izogniti se temu neprijetnemu poslu več ne morem. Radi svojega dosedanjega delovanja med učiteljstvom se čutim moralno obvezanega, da povem svoje mnenje, ki ga skušam stvarno, znanstveno utemeljiti. Predvsem se čutim odgovornega napram tistemu delu učiteljstva, ki je odobral in sledil mojim smernicam za vzgojo najširših plasti našega naroda, ki je na ptujski skupščini z navdušenjem sprejel moja izvajanja ter stopil z resolu-

cijo na nova pota v vzgojnem in prosvetnem delu. Molčati ne smem in ne morem, kadar gre za vprašanje duševne hrane našemu učiteljstvu, vzgojiteljem našega naroda.

Če pregleda človek samo površno kazalo letošnjega Zbornika, mora opaziti nekaj nezdravega, nekaj, kar je zbudilo vsaj v meni silno mučno in neprijetno čuvstvo. Razen enega samega referativnega članka osnovnošolsko učiteljstvo pri Zborniku ne sodeluje in še ta referat se dotiče le malo velikih problemov, ki pretresajo danes vse vzgojstvo in ki zanimajo danes učiteljstvo.*

Opazil sem globoki prepad med učiteljstvom in med Zbornikom, uporno opozicijo zoper duševno hrano, ki mu jo nudi in oktiroira Zbornik. Da pa bomo bolje razumeli, odkod in čemu ta odpor, ta bojkot, ta nezaupnica Zborniku, ki se izraža razen drugih znakov pač najbolje v tem, da ni nikakega sodelovanja osnovnošolskega učiteljstva, na kojem temelji Šolska Matica, pri tako važni publikaciji, si oglejmo letošnji Zbornik nekoliko natančneje in podrobneje.

(Dalje prih.)

* Opomba: O teh problemih sem razpravljal v svoji knjizici »Problemi vzgoje najširših plasti našega naroda«, v več številkah Učit. Tovarisa lanskega leta, v Popotniku, in o tem sem govoril končno v zaokroženi obliki na pokrajinski skupščini Pov. UJU v Ptujju. Zato se tu ne bom več spuščal v podrobnosti in jih razkladal. Da pa so to res problemi, spričo katerih naše učiteljstvo ne ostane indiferentno in pasivno, o tem pričajo številni sestanki po celih domovini, na katerih so se ta vprašanja obravnavala.

morda zgolj iz pridnosti, morda iz stroge domače vzgoje, morda iz pomoči instruktorjev itd. Znano je, da je študiranje z malimi izjemami dostopno le deci materijalno dobro situiranih družin. Ali pa so taki otroci tudi vedno duševno sposobni za študiranje?! Glede merodajnosti sprejemnega izpita moramo smatrati za nezmišeln malega otroka pustiti polagati izpite pred učitelji-nejznanci. Sposobnost za sprejem v srednjo šolo tvorita pač v prvi vrsti: pridnost in nadarjenost, ki pa nista razvidni iz dobrega šolskega izpričevala, ne iz položenega izpita, marveč ju lahko poda le učiteljevo mnenje.

3. Tudi glede starosti v srednje šole vstopivšega otroka je potrebno določiti novo mejo. Na eni strani naj nam kot merilo služijo rezultati psiholoških raziskovanj, seveda z istočasnim upoštevanjem individualnosti. Lobsien je opozoval, da se pojavlja naraščanje spomina relativno najmočnejše med 10. in 12. letom starosti. Sicer pa vemo iz lastne izkušnje, da se ni ukvarjati s kakimi eksperimenti glede inteligence otrok, da se nam otrok s svojimi duševnimi zmognostmi pričinja odkrivati in udejstvovati šele po 10. letu starosti, nikoli poprej, pač pa celo pozneje, torej v dobi, ko nam je otroka že vzela srednja šola. Da zamoremo otroka spoznati in o njem izraziti pravo mnenje in lahko z njim predelati za vstop v srednjo šolo predpisano učno snov, (na primer za gimnazijo slovnico... glej »Popotnik« št. 3.—4. l. 1922., str. 96), ne da bi si po Fricu Jöde-ju (»Pädagogik meines Wesens«) morali očitati, da »je naša šola bolj ljubila snov kot otroka«, naj se otroku pred dovršenim 5. šolskim letom (11.—12. letom starosti) ne dovoli vstopiti v srednjo šolo.

Osnovno šolstvo se reformira z vedno novimi, modernimi pedagoško-didaktičnimi zahtevami, ki se kažejo največ v notranjem, mnogo manj pa v zunanjem ustroju šolstva. Prosvetne oblasti, ki imajo zunanji ustroj šole v svojih rokah, zastajajo s svojimi ukrepi in izvršilnimi faktorji, ki radi tega s tem večjo težkočo oživotvarjajo notranjo reformo osnovnega šolstva. Ne zagovarjam s tem morda vsake »novotarije« in priznavam, da na račun nepotrebnih »novotarij« trpi dosega nekdanje količine eksaktnega znanja, osobito iz računstva in jezikovnega pouka, v katerih predmetih

nas ravno srednja šola največ dolži »pre slabega pripravljanja«. Res, da smo v jezikovnem pouku dali slovo abstraktnemu slovnikiškemu znanju, zato pa posvečamo več pažnje sposobnosti v prostem in sigurnem jezikovnem izraževanju ter lastnem opazovanju, iskanju in popravljanju jezikovnih oblik. Res smo prikrajšali vaje v mehanski računski spretnosti, zato pa polagamo večjo skrb pravemu razumevanju ter živahnosti in praktičnosti računanja. Od 4 učnih predmetov pa je osnovna šola med tem obogatela za 14. recij in piši: štirinajst učnih predmetov in morda kmalu zopet doživimo prekoračenje tega števila. Tudi to naraščanje bremen osnovni šoli je treba imeti v evidenci, predno pade kak očiitek.

So še druge okolnosti, kot medvojne in povojne razmere, kojih produkt je ta dijaški naraščaj. In če še v kljub temu razmotrivanju obstojajo nasprotni okolnosti, ki dajo povod k pritožbam zoper osnovno šolo, bodo zadostovali pač v primerni obliki podani migljaji ter ponavljam klic po tesnejšem medsebojnem stiku s srednješolskim učiteljstvom.

Vsi očitki in vse diference med osnovnim in srednjim šolstvom pa so, upajmo, senčna stran — in le prehodne dobe. Med osnovno in novo, takozvano »splošno srednjo šolo« v tujih državah že izginjajo tudi ti očitki in te diference. Neugasljiva, polagoma tudi nam vzhajajoča luč temeljite notranje in tudi zunanje reforme vsega šolstva bo odstranila tudi te sence.

Opomba: Žalibog je naša prosvetna uprava tako reakcionarna, da nam je odpravila edini forum, ki je merodajen za razmotrivanje takih vprašanj in v katerem je skupno delovalo osnovnošolsko in srednješolsko učiteljstvo in njega legitimni zastopniki, t. j. naš višji šolski svet. Izdajati fermane in otresti se odgovornosti na ta način je lahko. Upravičeno je našel omenjeni odlok mnogo odpora v vrstah osnovnošolskega učiteljstva. Na zadnjem zborovanju »Ljubljanskega učiteljskega društva« se je razvila obširna in burna debata, v kateri so padali težki dokazi proti današnjemu učnemu in vzgojnemu postopanju v srednji šoli. Sprejet je bil sklep, da se razpravlja obširno o tem vprašanju in da se razultati iznesejo v javnost. **Uredništvo.**

Protest iz Prekmurja radi postopka ministrstva prosvete.

Vsem, ki ste željni novic iz naših obmejnih krajev, posebno iz Prekmurja, kjer veljajo menda zakoni drugače nego v ostali Sloveniji — na znanje sledeče:

Dne 14. t. m. sta sklicala obrtna zadruga in trgovski gremij za Mursko Sobotu in okolico sejo, na kateri so se v glavnem razmotrivala prosvetne razmere, posebno glede ukinitve tukajšnje na-

rodne meščanske šole. O tem kulturnem škandalu v Prekmurju naj zve naša javnost sledeče:

Do konca šolskega leta 1922/23. je imela meščanska šola v lasti lepo stavbo v učne svrhe. Pod pretvezo javnega mnenja so gotove osebe začele ruvati proti šoli in res je ministrstvo prosvete izdalo odlok, da se mora takoj ukiniti I. razred.

IVAN LAPAJNE:

Kako smo zborovali pred 50 leti.

(Učiteljska spominska črtica.)

(Dalje.)

»Star pregovor pravi: »V družbi je moč in napredek.« Po tem izreku so jeli tudi slovensko-štajerski učitelji premišljevali, ali bi za nje ne bilo potrebno in koristno večje združevanje? Kjerkoli je dandanes večje število učiteljev, povsod se združujejo v celoto, kar jim je po društveni postavi dovoljeno, če ima le društvo dober in blag namen. Tako velevajo razne okoliščine tudi slovensko-štajerskim narodnim učiteljem, da si osnujejo svoje društvo. Pred vsem terja to lepo njih število — okoli 300 jih je — kateri so po večjem le po slovenskih šolah, t. j. delujejo na šolah s slovenskim učnim jezikom. Posamezne moči le malo zmorejo in ne morejo biti odločilne v važnejših vprašanjih. Baš sedanjí čas se pa oglašajo pitanja, ki so za štajersko-slovenske učitelje velikega pomena. Upeljavalí se bodo novi učni načrti, katere bo treba preustrojiti našim slovensko-štajerskim razmeram ugodno, prišlo bo na vrsto vprašanje o učnih knjigah za naše slovenske šole, tako tudi pitanje o imenovanju učiteljev, o razmerju učitelja nasproti krajnim šolskim svetom itd. O vseh teh in drugih za naše šolstvo in učiteljstvo vevvažnih vprašanjih bo moralo učiteljstvo samo govoriti. Potezati se mora povsod in vsikdar za svoje pravice, za svojo primerno samostalnost. Ne zadošča samo, da ima učitelj dobro plačo, s

čimer se sicer posebno hvaliti nikakor ne moremo; kajti tudi pri dobrih plačanih učiteljih utegne šolstvo biti le še slabo. Treba marveč, da ima učitelj pri šolstvu veljaven glas, da ima potrebno samostalnost, da ni mrtvo orodje v rokah šolskih poveljnikov. Zato pa treba večjega društva, ki zastopa in vodi posamezne moči, ki združeno odloča o vseh važnejših zadevah, ker šele taki sklepi imajo vrednost in veljavo.

Zavoljo tega smo stopili na dan z »Učiteljskim društvom za slovenski Štajer«, ki ga je slavna c. kr. namestnija v Gradcu potrdila s slovenskim odlokom od 26. aprila, št. 5320. Po svojih pravilih, katere nižje priobčujemo, ima svoj začasni sedež (do 1. občnega zbora) v Ljutomeru. Prvi občni zbor pa, ki se najbrže letošnje počitnice sklíče kam v središče slovenskega Štajerja (v Celje, Maribor ali Ptuj) ima društvo odločiti stalni sedež (vsaj za bodoče društveno leto).

Res imamo že mnogo učiteljskih društev, vendar smo tudi novo društvo prav živo potrebovali. To nam dokazuje tudi naš sodelovalec iz našega tabora v spoštovanem, za šolo in napredek vnetem »Slov. Narodu« s sledečimi besedami, s katerimi se strinja tudi ves podpisani odbor: »Ali mar ni na Štajerskem mnogo okrajnih učiteljskih društev? Mar ni v Gradcu za vse Štajersko »Lehrerbund« ali ne zadostuje v Ljubljani »Slovensko učiteljsko društvo«, obsegajoče vse slovenske učitelje?

Prilíčno število (10) okrajnih učiteljskih društev je sicer za poedine okraje jako koristno štajerskemu slovenskemu učiteljstvu, zlasti v zadevi nadaljnega

Ravnateljstvo je torej po tridnevnem pouku dne 14. septembra 1923 razpustilo razred; razšlo se je 44 ukaželjnih učencev in učenk. Kaj je pomagal sklep višjega šolskega sveta na seji dne 9. avgusta 1923, da se otvori I. razred meščanske šole tam, kjer se zgledi 24 učenk? Da so razlogi proti tukajšnji meščanski šoli same osebnosti, kaže dejstvo, da se je v Dolnji Lendavi otvoril I. razred z manj učenci, med tem ko je bil v Murski Soboti s 44 ukinjen. Kaj poreče javnost k temu, da je izdalo ministrstvo prosvete odlok, da se otvori meščanska šola s priglasitvijo 30 učencev, kar naj velja za šolsko leto 1923/24? Bivša meščanska šola je prešla v last državne realne gimnazije, v kateri so še trije razredi meščanske šole. Odbor je ostro obsojal ukinitve, kajti obrtniki so žrtvovali za stavbo meščanske šole težke tisočake. Sklenile so se od strani obrtniške zadruge, trgovskega gremija in gostilničarske zveze resolucije, ki zahtevajo zopetno otvoritev zavoda. Odposlani dopis se glasi sledeče:

Ministrstvu za uk in bogočastje
v Beogradu.

Podpisane korporacije nujno prosijo v svojem kakor v imenu vsega tukajšnjega prebivalstva, cenj. naslov blagovoli odrediti, da se s pričetkom šolskega leta 1924/25. začne pouk v I. razredu meščanske šole v Murski Soboti, ker je potreba označene šole za tukajšnje kraje najnujnejšega značaja.

Večina tukajšnjega prebivalstva tvorijo obrtniki, manjši trgovci in nižji uradniki ter srednji meščanski sloji, za katere je meščanska šola zelo važna, ker se v njej poučujejo predmeti, katere potrebujejo označeni sloji v sedanjem življenju.

Ker imamo v Murski Soboti itak za meščansko šolo primerno zgradbo in je torej označena šola za vse tukajšnje sloje najpotrebnejša, prosimo, da se izda tozadnevna naredba še pred koncem tekočega šolskega leta, da se more ob njegovem koncu, kakor med počitnicami že vpisovati v I. razred.

Murska Sobotu, 18. marca 1924.

Slede podpisi obrtniške in gostilničarske zadruge ter trgovskega gremija.

Obenem se je odbor izjavil za obstoj gimnazije s predlogom, naj država čimprej zida novo gimnazijsko poslopje, ker po izjavi merodajnih faktorjev je sedanja zgradba za osemrazredno gimnazijo mnogo premajhna. Dozidati bo treba precej velik kompleks, razširiti risalnico, podreti in zgraditi znova marsikaj, in to bo stalo mnogo denarja. Mar bi osebe, ki imajo pri ministrstvu prosvete vplivno besedo, skušale doseči vladno podporo za zidavo impozantne gimnazijske stavbe, ki je že v načrtu izdelana, ko je bilo na razpolago več milijonov dinarjev. Kje tiči sedaj ta zgradbeni fond?

Ker dobi Prekmurje v kratkem železniško zvezo, bo tudi potreba strokovnega šolstva nujnejša.

Takoj drugi dan, dne 15. t. m. se je zadeva presojala tudi v več ko polurni debati na občinski seji. Celokupni občinski odbor se je izjavil, da je pripravljen za prihodnje šolsko leto preskrbeti lokale meščanski šoli, ako se zopet otvori I. razred. Ker se bo v kratkem zidalo novo poslopje osnovne šole, je razpravljaj odbor, ali ne bi kazalo, da se zida večje poslopje, v katerem bo imela prostora tudi meščanska šola. Vsekako bi bilo najpametneje, da izposlujejo merodajne osebe od vlade podporo in zgrade obenem z že v to določenim fondom projektirano gimnazijsko stavbo, sedanjo pa izroče namenu, ki ga je imelo od nekdanj.

Občinski odbor, obrtna in gostilniška zadruga ter trgovski gremij odpošljejo resolucije na pristojna mesta, da se s šolskim letom 1924/25. zopet otvori I. razr.

Kaj se bo storilo v kulturne svrhe za našo mlajšo generacijo v Prekmurju, bo izvedela javnost kasneje. **P. A.**

Splošne vesti.

— **Dekreti o prevedbi učiteljstva v Sloveniji** so pri »Oddelku za prosveto v Ljubljani« dokončno urejeni in jih v najkrajšem času prejmejo upravičenci potom okrajnih šolskih svetov. Tedaj tudi priobčimo v »Učiteljskem Tovarišu« posebne tabele, po katerih bo lahko vsakdo takoj ugotovil pravilnost uvrstitve. Do tačas naj vsakdo ugotovi le točno svojo službeno dobo od mature (usposobljenostnega izpita) do 1. septembra 1923.

— **Izpremembe v ministrstvu prosvete.** Ministrstvo prosvete je prevzel v novi vladi minister g. Svetozar Pribičević, dosedanji minister prosvete g. Miša Trifunović je prevzel ministrstvo gradb.

— **Nova vlada.** Predsedstvo: Nikola Pašić (radikal), prosveta: Svetozar Pribičević (samostojni demokrat), zunanje: dr. Momčilo Ninčić (radikal), notranje: dr. Milan Srškić (radikal), finance: dr. Milan Stojadinović (radikal), promet: dr. Svetislav Popović (samostojni demokrat), šume in rude: dr. Dragotin Kojić (radikal), socialna politika: Nikola Uzunović (radikal), agrarna reforma: Milan Simonović (radikal), pravosodje: dr. Prvislav Grisogono (samostojni demokrat), vojna in mornarica: general Peter Pečić, poljedelstvo in vode: Krsta Miletić (radikal), narodno zdravstvo: dr. Slavko Miletić (radikal), trgovina in industrija: dr. Hinko Krizman (samostojni demokrat), konstituenta in izenačenje zakonov: Marko Trifković (radikal), vere: dr. Vojislav Janjić (radikal), pošte in brzojav: Velja Vukičević (radikal), gradbe: Miša Trifunović (radikal).

— **Razdelitev prosvetnih referentov in nadzornikov v Sloveniji.** Po odloku ministrstva prosvete ima nadzorstvo nad šolami v ljubljanski oblasti dr. Stanko Bevk, ki je obenem šef prosvetnega od-

dvombe za učiteljstvo važen dober šolski organ. Prekoristen in potreben je. Da se pa tudi slovenski šolski časnik mora poprijeti naprednih načel, to je že samo ob sebi razumljivo, ker je že dosedanja šola napredek nasproti prejšnjemu sistemu.

Izdajati časnik, zlasti slovenski časnik je za poedinega vsekako negotovo podvzetje. Povsod se v enaki namen moči združujejo. In tudi »Učiteljsko društvo za slovenski Štajer« ima v prvi vrsti to nalogo, da izdaja šolski list, ki naj bi ugajal večini slovenskih učiteljev po Slovenskem, zlasti pa po Štajerskem. Ker bo nadalje to društvo edino na slovenskem Štajerju, ki se bo razprostiralo po vsej tej pokrajini, ker bo odločno narodno, zavoljo tega zasluži gotovo podpore od vseh slovenskih domoljubov. Saj druga društva (čitalnica, politična društva) so po večjem utihnili, in učiteljske in šolske zadeve pa vendar več zanimajo učitelja in neučitelja. Zavoljo tega želimo, da bi se našemu društvu pridružili ne le samo učitelji slovenskega Štajerja, marveč, da bi to novo podvzetje podpirali učitelji in šolski prijatelji po vsem Slovenskem. Saj vsi slovenski domoljubi hrepenimo le po večji omiki svoji in svojih sorojakov; z večjo omiko bomo pa dospeli tudi do večjega materijalnega blagostanja in do večjega napredka. Temelj vsej omiki je pa narodno šolstvo, to pospeševati naj bi bila tudi slovenskega domoljuba prva dolžnost!

V Ljutomeru, 8. junija 1874.

(Dalje prth.)

V sedanjí borbi na šolskem polju, za katero se politiki toliko pulijo, je brez

delka za Slovenijo, dokler ne bo končana likvidacija. Kot referenta uradujeta v prosvetnem oddelku dosedanja nadzornika Josip Wester in Engelbert Gangl, katerima so še dodeljeni Ivan Abram, Josip Bajc, Fran Resnik, Mimi Resnik, Narte Velikonja, Ignacij Zima in Ana Zupančič. Nadzorstvo nad šolami v mariborski oblasti je poverjeno dr. Janku Bezjaku, kateremu sta dodeljena kot referenta dr. Leopold Poljanec in Fran Gabršek. Referentu v mariborski oblasti so dodeljeni Marija Fink, Josip Miklavčič, Nikola Obradović, Viktor Lichtenberg, Vida Primožič, Ivan Koch in Josip Vokal. — Ljubljansko gledališče bo odsej podrejeno naravnost ministrstvu prosvete; muzej in licejska knjižnica sta podrejena prosvetnemu referentu pri ljubljanski oblasti. Dosedanja gospodarsko-upravna referenta dr. Milko Lubec in dr. Ivan Karlin sta stavljena na razpolago notranjemu ministrstvu, dosedanja poročevalca za vere Viktor Steska pa ministrstvu ver.

— Naj mi tovariši oprostite, ali res premalo je zanimanje za »Učiteljsko samopomoč«, ki jo je zamislil in realiziral naš tov. Jelenc. Da je njega gnal čut človekoljubnosti, je razvidno že iz samega namena te prekristne ustanove, ki naj s primerno nagrado obvaruje ženo, otroke ali druge zaostale umrlega tovariša pred prvo stisko. Dosedaj ima društvo okroglo 600 članov, kar je zelo malo pri tolikem številu učiteljstva, posebno če pomislimo, da so stroški, ki jih ima član — Učit. samopomoč — tako malenkostni, da jih ni vredno niti omeniti. Navodila glede pristopa v društvo (oziroma zadrugo) so itak znana vsem učiteljskim društvom v Sloveniji, zato se zavedajmo pomena te prekristne ustanove ter pristopajmo kot člani, da jo okrepimo, saj imamo veliko korist od nje in zavest, da prispevamo tudi mi v dosegu plemenite svrhe. Preden zaključim, bi vprašal načelstvo Učit. samopomoči — ali bi ne kazalo s propagando v hrvaških in srbskih učiteljskih listih razširiti to društvo? Pravila so itak veljavna za vso kraljevino, uspeh bi pa bil tudi precejšen. — Op.: To je načelstvo že napravilo.

— Krasne vzorce belokranjskih pisanic dobite lahko pri šolskem vodstvu v Adlešičih. Pošljite po 2 ali več ducatov skupaj. Več šol se lahko združi pri naročilih. Preskrbimo tudi »pisače« za šaranje pisanic ali pirhov. Tovariši, propagirajte našo domačo narodno umetnost!

— Izpiti učne usposobljenosti za učiteljice ženskih ročnih del se na državnem ženskem učiteljskem v Ljubljani v tekočem šolskem letu ne bodo vršili, izpiti usposobljenosti za otroške vrtnarice pa se prično 26. maja. Prošnje za pripust je na ravnateljstvo vložiti do 10. maja.

— Naivnost. »Slovenčev« sobotni notičar prav neumno ugotavlja, da mu je »zadnje čase pisava« Učit. Tov. vedno bolj ugajala. Naj si ne domišljuje, da računamo na njegovo pohvalo, še manj pa, da pišemo zanj. Svetovali bi mu pa prav resno, naj ne prenaša svojih upravnih modrosti v »Slovenca«, ker se pri resnih ljudeh le smeši z njimi.

— V predzadnji številki je v nekrologu prof. dr. Fr. Kosa napravil tiskarski škrt pomoto. Dr. Kos je bil nameščen na moškem učiteljskem v Kopru in ne na ženskem, ki je bilo v Gorici.

— Premije za šolske vrtove. Veliki župan ljubljanske oblasti ima oddati nekaj premij za uzorno obdelane šolske vrtove v ljubljanski oblasti. Premije se bodo podelile tistim šolskim vrtnarjem, ki bodo dokazali, da uporabljajo šolski vrt v zmislu in po tozadevnih predpisih šolskih oblastev. Pravilno kolektivnim prošnjam je priložiti: 1. Načrt dotičnega šolskega vrta, iz katerega je razvidna njegova obsežnost in stanje z ozirom na uredbo in razdelitev, drevesnico, matičnjak, zelenjadarstvo, cvetličarstvo in eventualne druge naprave. 2. Od okrajnega šolskega sveta potrjen izkaz o pouku iz kmetijstva, zlasti iz praktičnega sadjarstva, zelenjadarstva itd. 3. Obdelovalni načrt za leto 1923. Prošnje je vlagati do 20. aprila t. l. na velikega župana ljubljanske oblasti. Pri enakih kvalifikacijah pridejo v poštev predvsem prošnje, ki so bile minulo leto odklonjene.

— Ženavlje, Prekmurje. Na tukajšnji dvorazredni državni osnovni šoli je služboval tov. nadučitelj Franc Darvaš od 15. oktobra 1886. leta do 1. marca 1924. Sedaj je bil upokojen, ker ima 45 službenih let. Ako pogledamo njegovo delovanje v šoli in zunaj nje, vidimo vsepovsod lepe uspehe! Vidimo, da je tov. Darvaš v tem kraju priljubljen in da je narodnjemu naklonjen! Sedaj, ko se tovariši poslavljamo od našega dobrega prijate-

lja, mu želimo vse najboljše v pokoju ter kličemo: »Dragi tovariš Darvaš! Bog Te naj živi!«

— Opozarjamo na nove knjige, ki so izšle v založbi Učiteljske tiskarne in so označene v oglasu zadaj z debelimi črkami.

— Službeno je premeščen tov. A. Benkovič iz Bogojine v Ženavlje (Prekmurje) za nadučitelja in šolskega vodjo.

— Št. Peterski (moška in ženska) podružnici sv. Cirila in Metoda v Ljubljani imata v soboto, 5. aprila t. l. ob 8. uri zvečer svoj redni občni zbor v steklenem salonu v kolodvorski restavraciji M. Dolničarja na glavnem kolodvoru. Prijatelji naše šolske družbe dobro došli!

Učiteljski pravnik.

—Š Šolska vodstva onih šol, kjer so bile reducirane učiteljice ženskih ročnih del, opozarjamo, da bi bila umestna prošnja županstev in krajin šolskih svetov na ministrstvo prosvete s kratko in tehtno utemeljitvijo, naj se redukcija razveljavi in dotične učiteljice ženskih ročnih del ponovno nameste na prejšnjih službenih mestih.

—Š Glob radi šolskih zamud običajno ne plačujejo stranke, ko dobe odločbo okrajnega šolskega sveta, mnogi tudi ne na poziv občine, ker ta navadno noče ru-bežnim potom iztirjati zneskov. Šele ko pride zaporno povelje okrajnega glavarstva, vidi, da je stvar resna, in odšteje tistih par dinarjev. Koliko nepotrebnega pisanja pri občini, še več pri okrajnem glavarstvu, pa tudi pri sodnji! To je grda potratna dela in papirja. Temu bi se gotovo odpomogli, ako bi taki zamudniki trpeli stroške kakor pri davku, kdor ga ne plača pravočasno.

Književnost in umetnost.

Priporočamo vse spodaj navedene knjige v nabavo učiteljstvu in šolam, posebno pa šolskim, vsem javnim ljudskim in društvenim ter učiteljskim-strokovnim knjižnicam. Vse tu navedene knjige se naročajo tudi lahko potom Učiteljske knjižarne v Ljubljani, Františkanska ulica, šte. 6.

Nove knjige in druge publikacije.

—kpl Josip Ribičič: Kokošji rod. Mladim in starim v pouku in zabavo. Gorica 1924. — Izdala in založila Narodna knjigarna, Gorica, Via Carducci, 7. Str. 74. Cena L. 2,80, po pošti L. 3,20.

—kpl Sienkiewicz-Mole, Potop. Zgodovinski roman. 1.—2. snopič. Strani 128. Cena s poštino vred 25 Din.

—kpl Nejedly, Bedřich Smetana. 1924. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. Cena s poštino 31 Din.

Ocene.

—k Josip Ribičič: Kokošji rod. To lično malo knjižico je spisal znani pisatelj mladinskih iger in urednik »Novega roda«, naš rojak Josip Ribičič! Knjižica obsega pet novelic: Nadloga, Umetnik, Gospa Krasnokrila, Kikiriki in Kukuriki, Izkušnjavec, Izgubljeni dom, Kokot. Vse te novelice, ki jih odlikuje lep, gladko tekoč jezik, so zasoljene z jedko satiro, njih vsebina pa se odigrava v kokušjem življenju. Navidezno v kokušjem življenju, zakaj takoj po prvih straneh bo bralec spoznal, da je ta kokušji rod pravzaprav človeški rod in da so boji in vse smešno-tragične strani Kukurikežev in Kikirikežev, naši boji in naši grehi, ki niso ušli pisateljevemu očesu in biču. Jedka satira daje knjižici vrednost, da jo bo tudi odrasli s pridom bral, radi pestre vsebine pa jo bode tudi mladina pridno jemala v roke. Knjiga je na prodaj po vseh knjigarnah. Toplo jo priporočamo.

—k Sienkiewicz-Mole, Potop. Zgodovinski roman. 1 in 2 snopič. Z istim zadovoljstvom kot roman »Ognjem in mečem« bo sprejela čitajoča javnost tudi roman »Potop«, ki je začel izhajati v snopičih pri Tiskovni zadrugi. Tudi druga knjiga Sienkiewiczjevih del je okrašena z lepimi ilustracijami.

—k Nejedly: Bedřich Smetana. Za stoletni jubilej velikega glasbenika je izdala Tiskovna zadruga spominski spis, ki je pravkar izšel v jako lični obliki in opremi. Z njim smo se Slovenci oddolžili manom velikega Čeha, čigar Prodana nevesta in druge opere so nas ponovno navduševale. Poleg životopisa prinaša knjiga popis vseh Smetanovih del. Vsem čestitcem Smetanovim in prijateljem glasbe jo toplo priporočamo.

Naša gospodarska organizacija.

»UCITELJSKI DOM« V MARIBORU.

Drugi redni občni zbor se je vršil 19. marca v Mariboru. Zastopana so bila vsa učiteljska društva mariborske oblasti, razen treh oddaljenjših. Občnega zbora so se udeležili tudi trije tov. nadzorniki in pa dva zastopnika upokojenega učiteljstva v Mariboru, ki je korporativno včlanjeno v U. D. Zlasti slednje je pozdravil pri otvoritvi načelnik s posebnim poudarkom in jih stavil v vzgled onim tovarišem in tovarišicam v mestu in na deželi, ki stoje še vedno več ali manj osamljeni izven vrst U. D., češ, da ga ne bodo potrebovali, ker so prestari, oziroma premladi. Upokojeno učiteljstvo v Mariboru prav gotovo ne bode uživalo

nikdar koristi U. D. in vendar ga podpira ob vsaki priliki iz svojih še skromnejših dohodkov, kakor jih pa imajo aktivni tovariši in tovarišice.

Po kratkem uvodu načelnika se prečita zapisnik lanskega občnega zbora v Ptuj ob priliki zborovanja pokrajinske skupščine. Tov. tajnik poročča, da je imelo načelstvo in nadzorstvo tekom leta dve širši skupni seji in več ožjih, na katerih so se obravnavale tekoče zadeve in podajale nove inicijative za agilnejše sodelovanje. Vsa učiteljska društva so bila obveščena o važnejših zadevah po okrožnicah.

Zanimivo je bilo poročilo tov. blagajnika, ki je poročal pregledno o dobrem poldrugoletnem delovanju U. D., to je od njegove ustanovitve. Prvi izdatnejši znesek je dal »Neratov kamen«, potem darila, članarina in sedaj kleše naše učiteljstvo »Ganglov jubilejni kamen«. V tekmi za Ganglov kamen smo precej zaostali za učiteljstvom ljubljanske oblasti. Med darili je treba razen redkih denarnih zavodov omeniti izdaten znesek, ki ga je darovala »Učit. tiskarna« iz lanskega čistega dobička in pa darilo od Jak. Dimnikove knjižice »Kralj Peter I. Osvoboditelj«. Korporativno je včlanjenih nad dve tretjini učiteljskih društev mariborske oblasti. Celo sedanje premoženje znaša okroglih 64.000 Din, ki je naloženo deloma pri Mestni hranilnici v Mariboru, deloma pri tiskarni v Ljubljani, deloma pa je v obveznicah državnega posojila. Tudi pri Celjski učiteljski gospodarski in kreditni zadrugi je naložen po inicijativi celjskega učiteljskega društva precejšen znesek. Naložili bi pa radi še več, če bi imeli razpoložljiv kapital.

Po blagajnikovem poročilu se je razvnela živahna debata, ki je pokazala razveseljivo dejstvo, da stremi naše učiteljstvo za tem, da se čimpreje dosežejo nameni U. D. Stavilo se je več uvaževanja vrednih nasvetov, katere bode odbor upošteval po možnosti sedanjih razmer. Sklenilo se je pozvati še tista redka učiteljska društva, katera še niso pristopila korporativno k U. D., da to store čimpreje. Kljub nizki članarini bi njeni dohodki znašali lahko letno okroglih 15.000 Din. Na predlog tovariša Rajšpa se pozovejo vsa učiteljska društva, da darujejo iz letnega prebitka vsaj četrtino U. D. Izdaja narodnih pravljič iz Prekmurja je dosegla lep moralen uspeh. Tudi gmotni uspehi ne bode zaostajal za moralnim, ko bode učiteljstvo poravnalo še zaostale račune na prejetih knjižicah. Učiteljstvo ljubljanske oblasti je bilo do sedaj razmeroma točnejše v poravnavi zneskov za prekmurske pravljice. Knjižice je še kakih 500 izvodov v zalogi in se dobiva v polplatno vezana za isto ceno kakor preje trdo kartonirana. Sezite po njej! — Poudarjalo se je geslo svoji k svojim zlasti z ozirom na Učiteljsko tiskarno in knjigarno, ki donášata izdaten gmoten dobiček U. D. Za prihodnje šolsko leto izda U. D. ročne zemljevide tov. S. Dimnika, in sicer v dveh izdajah: Kozjak-Pohorje, Slovenske gorice-Ptujsko polje. V pripravi je ročni zemljevid Prekmurja in še nadaljne kulturne skupine.

Poročilo nadzorstva poudarja lepo urejene in natančno vodene blagajniške knjige ter je predlagalo tov. blagajniku zahvalo in absolutorij.

Pri volitvah je bil izvoljen dosedanji upravni odbor in nadzorstveni odbor. Le mesto prezaposlenega tajnika je bil izvoljen tov. Vodenik Šima.

Članarina je ostala tudi za bodoče 10 Din letno, ki naj se pobira skupno z organizacijskim davkom in odpošilja po blagajnikih učiteljskih društev.

Načelnik je zaključil lepo uspeli občni zbor z željo, da bi se i v bodoče delalo na tej važni naši socialni ustanovi z isto vnemo, kakor jo je pokazal občni zbor, da se že v doglednem času realizira vsaj s skromnem začetku namen društva na zemljišču ob ljudskem vrtu, katerega nam je zasigurala mestna občina mariborska.

—g Ganglov kamen za učiteljski konvikt v Ljubljani. Tov. Josip Lapajne, nadučitelj v Cerkljah pri Kranju, je poslal za dimnik »Učiteljskega konvikta« obveznico 7% državnega posojila za Din 100. No, poglejte, cagovci, smo že pri dimnikih. Le pridno zbirajte! Čim večja bo nabrana vsota za dimnike, tembolj bo vesel blagajnik Dimnik. — Tov. Tone Vidmar, nadučitelj na Čatežu, piše: V prigrabu pošiljam za Ganglov kamen obveznico 7% državnega posojila za Din

100 in vse zapadle kupone, pridružujoč se sklepu društvenega zborovanja litijskega okraja »v zadoščenje tovarišu B. Andoljšku v sporni zadevi »Andoljšek-Zajc et consortes«. — Prijatelj Matko iz Novega mesta mi piše: »Dragi prijatelj! Po čekovnem uradu Ti je nakazalo naše učiteljsko društvo drugo polovico Ganglovega kamena D 500. S tem je obljuba izpolnjena. (Je bila cela vsota Din 1000) že objavljena v 46. številki »Učit. Tovarisa« z dne 15. novembra 1923. — Blagajnik). Tu Ti pošiljam dve državni obveznici za konvikt. Eno za Din 100 je dal tov. Lojze Weber iz Novega mesta, drugo tudi za Din 100 pa tovariš France Kopitar iz Šmihela. Upam, da Ti v ta namen zopet kmalu kaj pošljem. Veš kaj, dragi prijatelj, Ti si pa res fant od fare. Da bi sledili Tvojemu zgledu vsi tovariši-nadučitelji in vsi predsedniki okrajnih učiteljskih društev, to je iskrena želja vseh prijateljic in prijateljev učiteljskih sirot. — Tov. Karel Završnik, nadučitelj v Dupljah, Din 25. Srčna hvala! — Današnji izkaz: Din 425; zadnjič izkazanih: Din 12.867; skupaj z današnjim izkazom: Din 13.292. — Evo ga! Trinajsti dinarski tisočak je prekoračen. Ali ni to vesel pojav? — »Dom je dom! Ta sveti mir pod domačo streho!« (E. Gangl: »Sin«). — Jakob Dimnik, blagajnik.

—g Članarina za učiteljski konvikt I. 1924. Karel Završnik, nadučitelj v Dupljah, Din 10. Hvala! — Jakob Dimnik, blagajnik.

Iz naše stanovske organizacije.

Iz poverjeništvu UJU v Ljubljani.

+pov. III. seja ožjega sosveta UJU poverj. Ljubljana dne 26. marca 1924 v Ljubljani ob 14. uri v pisarni poverjeništvu.

Dnevni red: I. Seja širjega sosveta: 1. Določitev časa, kraja. 2. Določitev dnevnega reda. II. Vprašanje slov. zastopnika, referenta v ministrstvu prosvete. III. Protest radi napada narod. poslanika Svet. Markoviča v narodni skupščini na učiteljski stan. IV. Odkritje spominske plošče na rojstnem domu Davorina Trstenjaka. V. Dopisi okraj. učit. društev. VI. Predlogi, nasveti in slučajnosti.

I. Po otvoritvi seje dá poverjenik Jelenc na razgovor nameravano sejo širjega sosveta v zmislu poziva več okrajnih učit. društev in ker je potrebna radi važnih aktualnih stanovskih vprašanj. — Ožji sosvet sklene, da se vrši seja širjega sosveta na veliki četrtki, dne 17. aprila 1924 v Celju in določi dnevni red, ki izide v »Učit. Tov.«

II. Vpoklic slov. zastopnika, referenta za osnovno šolstvo v ministrstvu prosvete je sklenil ožji sosvet ponovno urgirati, da se bo končno vendar že rešila ta večletna želja slov. učiteljstva.

III. Zaradi napada poslanca Svet. Markoviča v narodni skupščini na učiteljski stan in zaradi njegovega vmešavanja v interese zadeve šolstva in učiteljstva izraža ožji sosvet svoje ogorčenje nad takim postopanjem ter sklene, da izjavi to pismenim potom merodajnim mestom.

IV. Odkritje spominske plošče na rojstnem domu ožjega rojaka pokoj. Davorina Trstenjaka, ki bo letos o Binkoštih na Humu pri Ormožu, naj se izvrši ob številni udeležbi slov. učiteljstva. Zlasti se pozivajo sosedna okrajna društva, da se udeleže proslave korporativno. Ožji sosvet sklene, da pošlje kot zastopnike poverjeništvu k odkritju spominske plošče poverjenika, poverj. namestnika in strokovnega tajnika.

V. Dopisi in predlogi okr. učiteljskih društev:

1. Predlog ljubljanskega učiteljskega društva v zadevi učit. naraščanja je sklenil ožji sosvet pomnožiti in razposlati vsem okrajnim društvom, da bo lahko o njem sklepala prihodnja pokrajinska skupščina.

2. Na vprašanja nekaterih okrajnih društev, kako stoji zadeva s predlagano »Socialno ustanovo učiteljstva«, sklene ožji sosvet pozvati tov. Fr. Skulja, načelnika odseka, izvoljenega na lanski pokraj. skupščini, da poroča o ukrepih in korakih, ki jih je odsek doslej storil, da bo poverjenik o tem lahko poročal na seji širjega sosveta.

3. Zaradi prireditve kmetijskih učnih tečajev za učiteljstvo

morda zgolj iz pridnosti, morda iz stroge domače vzgoje, morda iz pomoči instruktorjev itd. Znano je, da je študiranje z malimi izjemami dostopno le deci materijalno dobro situiranih družin. Ali pa so taki otroci tudi vedno duševno sposobni za študiranje?! Glede merodajnosti sprejemnega izpita moramo smatrati za nezmišeln malega otroka pustiti polagati izpite pred učitelji-vezanci. Sposobnost za sprejem v srednjo šolo tvorita pač v prvi vrsti: pridnost in nadarjenost, ki pa nista razvidni iz dobrega šolskega izpričevala, ne iz položenega izpita, marveč ju lahko poda le učiteljevo mnenje.

3. Tudi glede starosti v srednje šole vstopivšega otroka je potrebno določiti novo mejo. Na eni strani naj nam kot merilo služijo rezultati psiholoških raziskovanj, seveda z istočasnim upoštevanjem individualnosti. Lobsien je opozoval, da se pojavlja naraščanje spomina relativno najmočnejše med 10. in 12. letom starosti. Sicer pa vemo iz lastne izkušnje, da se ni ukvarjati s kakimi eksperimenti glede inteligence otrok, da se nam otrok s svojimi duševnimi zmognostmi pričinja odkrivati in udejstvovati šele po 10. letu starosti, nikoli poprej, pač pa celo pozneje, torej v dobi, ko nam je otroka že vzela srednja šola. Da zamoremo otroka spoznati in o njem izraziti pravo mnenje in lahko z njim predelati za vstop v srednjo šolo predpisano učno snov, (na primer za gimnazijo slovnico... glej »Popotnik« št. 3.—4. l. 1922., str. 96), ne da bi si po Fricu Jöde-ju (»Pädagogik meines Wesens«) morali očitati, da »je naša šola bolj ljubila snov kot otroka«, naj se otroku pred dovršenim 5. šolskim letom (11.—12. letom starosti) ne dovoli vstopiti v srednjo šolo.

Osnovno šolstvo se reformira z vedno novimi, modernimi pedagoško-didaktičnimi zahtevami, ki se kažejo največ v notranjem, mnogo manj pa v zunanjem ustroju šolstva. Prosvetne oblasti, ki imajo zunanji ustroj šole v svojih rokah, zastajajo s svojimi ukrepi in izvršilnimi faktorji, ki radi tega s tem večjo težkočo oživotvarjajo notranjo reformo osnovnega šolstva. Ne zagovarjam s tem morda vsake »novotarije« in priznavam, da na račun nepotrebnih »novotarij« trpi dosega nekdanje količine eksaktnega znanja, osobito iz računstva in jezikovnega pouka, v katerih predmetih

nas ravno srednja šola največ dolži »pre slabega pripravljajca«. Res, da smo v jezikovnem pouku dali slovo abstraktnemu slovnikiškemu znanju, zato pa posvečamo več pažnje sposobnosti v prostem in sigurnem jezikovnem izraževanju ter lastnem opazovanju, iskanju in popravljanju jezikovnih oblik. Res smo prikrajšali vaje v mehanski računski spretnosti, zato pa polagamo večjo skrb pravemu razumevanju ter živahnosti in praktičnosti računanja. Od 4 učnih predmetov pa je osnovna šola med tem obogatela za 14. recij in piši: štirinajst učnih predmetov in morda kmalu zopet doživimo prekoračenje tega števila. Tudi to naraščanje bremen osnovni šoli je treba imeti v evidenci, predno pade kak očiitek.

So še druge okolnosti, kot medvojne in povojne razmere, kojih produkt je ta dijaški naraščaj. In če še v kljub temu razmotrivanju obstojajo nasprotni okolnosti, ki dajo povod k pritožbam zoper osnovno šolo, bodo zadostovali pač v primerni obliki podani migljaji ter ponavljam klic po tesnejšem medsebojnem stiku s srednješolskim učiteljstvom.

Vsi očitki in vse diference med osnovnim in srednjim šolstvom pa so, upajmo, senčna stran — in le prehodne dobe. Med osnovno in novo, takozvano »splošno srednjo šolo« v tujih državah že izginjajo tudi ti očitki in te diference. Neugasljiva, polagoma tudi nam vzhajajoča luč temeljite notranje in tudi zunanje reforme vsega šolstva bo odstranila tudi te sence.

Opomba: Žalibog je naša prosvetna uprava tako reakcionarna, da nam je odpravila edini forum, ki je merodajen za razmotrivanje takih vprašanj in v katerem je skupno delovalo osnovnošolsko in srednješolsko učiteljstvo in njega legitimni zastopniki, t. j. naš višji šolski svet. Izdajati fermane in otresti se odgovornosti na ta način je lahko. Upravičeno je našel omenjeni odlok mnogo odpora v vrstah osnovnošolskega učiteljstva. Na zadnjem zborovanju »Ljubljanskega učiteljskega društva« se je razvila obširna in burna debata, v kateri so padali težki dokazi proti današnjemu učnemu in vzgojnemu postopanju v srednji šoli. Sprejet je bil sklep, da se razpravlja obširno o tem vprašanju in da se razlutati iznesejo v javnost. **Uredništvo.**

Protest iz Prekmurja radi postopka ministrstva prosvete.

Vsem, ki ste željni novic iz naših obmejnih krajev, posebno iz Prekmurja, kjer veljajo menda zakoni drugače nego v ostali Sloveniji — na znanje sledeče:

Dne 14. t. m. sta sklicala obrtna zadruga in trgovski gremij za Mursko Soboto in okolico sejo, na kateri so se v glavnem razmotrivala prosvetne razmere, posebno glede ukinitve tukajšnje na-

rodne meščanske šole. O tem kulturnem škandalu v Prekmurju naj zve naša javnost sledeče:

Do konca šolskega leta 1922/23. je imela meščanska šola v lasti lepo stavbo v učne svrhe. Pod pretvezo javnega mnenja so gotove osebe začele ruvati proti šoli in res je ministrstvo prosvete izdalo odlok, da se mora takoj ukiniti I. razred.

IVAN LAPAJNE:

Kako smo zborovali pred 50 leti.

(Učiteljska spominska črtica.)

(Dalje.)

»Star pregovor pravi: »V družbi je moč in napredek.« Po tem izreku so jeli tudi slovensko-štajerski učitelji premišljevali, ali bi za nje ne bilo potrebno in koristno večje združevanje? Kjerkoli je dandanes večje število učiteljev, povsod se združujejo v celoto, kar jim je po društveni postavi dovoljeno, če ima le društvo dober in blag namen. Tako velevaljo razne okoliščine tudi slovensko-štajerskim narodnim učiteljem, da si osnujejo svoje društvo. Pred vsem terja to lepo njih število — okoli 300 jih je — kateri so po večjem le po slovenskih šolah, t. j. delujejo na šolah s slovenskim učnim jezikom. Posamezne moči le malo zmorejo in ne morejo biti odločilne v važnejših vprašanjih. Baš sedanjí čas se pa oglašajo pitanja, ki so za štajersko-slovenske učitelje velikega pomena. Upeljavalji se bodo novi učni načrti, katere bo treba preustrojiti našim slovensko-štajerskim razmeram ugodno, prišlo bo na vrsto vprašanje o učnih knjigah za naše slovenske šole, tako tudi pitanje o imenovanju učiteljev, o razmerju učitelja nasproti krajnim šolskim svetom itd. O vseh teh in drugih za naše šolstvo in učiteljstvo vevvažnih vprašanjih bo moralo učiteljstvo samo govoriti. Potezati se mora povsod in vsikdar za svoje pravice, za svojo primerno samostalnost. Ne zadošča samo, da ima učitelj dobro plačo, s

čimer se sicer posebno hvaliti nikakor ne moremo; kajti tudi pri dobrih plačanih učiteljih utegne šolstvo biti le še slabo. Treba marveč, da ima učitelj pri šolstvu veljaven glas, da ima potrebno samostalnost, da ni mrtvo orodje v rokah šolskih poveljnikov. Zato pa treba večjega društva, ki zastopa in vodi posamezne moči, ki združeno odloča o vseh važnejših zadevah, ker šele taki sklepi imajo vrednost in veljavo.

Zavoljo tega smo stopili na dan z »Učiteljskim društvom za slovenski Štajer«, ki ga je slavna c. kr. namestinja v Gradcu potrdila s slovenskim odlokom od 26. aprila, št. 5320. Po svojih pravilih, katere nižje priobčujemo, ima svoj začasni sedež (do 1. občnega zбора) v Ljutomeru. Prvi občni zbor pa, ki se najbrže letošnje počitnice sklīče kam v središče slovenskega Štajerja (v Celje, Maribor ali Ptuj) ima društvo odločiti stalni sedež (vsaj za bodoče društveno leto).

Res imamo že mnogo učiteljskih društev, vendar smo tudi novo društvo prav živo potrebovali. To nam dokazuje tudi naš sodelovalec iz našega tabora v spoštovanem, za šolo in napredek vnetem »Slov. Narodu« s sledečimi besedami, s katerimi se strinja tudi ves podpisani odbor: »Ali mar ni na Štajerskem mnogo okrajnih učiteljskih društev? Mar ni v Gradcu za vse Štajersko »Lehrerbund« ali ne zadostuje v Ljubljani »Slovensko učiteljsko društvo«, obsegajoče vse slovenske učitelje?

Prilicno število (10) okrajnih učiteljskih društev je sicer za poedine okraje jako koristno štajerskemu slovenskemu učiteljstvu, zlasti v zadevi nadaljnega

Ravnateljstvo je torej po tridnevnem pouku dne 14. septembra 1923 razpustilo razred; razšlo se je 44 ukaželjnih učencev in učenk. Kaj je pomagal sklep višjega šolskega sveta na seji dne 9. avgusta 1923, da se otvori I. razred meščanske šole tam, kjer se zgledi 24 učenk? Da so razlogi proti tukajšnji meščanski šoli same osebnosti, kaže dejstvo, da se je v Dolnji Lendavi otvoril I. razred z manj učenci, med tem ko je bil v Murski Soboti s 44 ukinjen. Kaj poreče javnost k temu, da je izdalo ministrstvo prosvete odlok, da se otvori meščanska šola s priglasitvijo 30 učencev, kar naj velja za šolsko leto 1923/24? Bivša meščanska šola je prešla v last državne realne gimnazije, v kateri so še trije razredi meščanske šole. Odbor je ostro obsojal ukinitve, kajti obrtniki so žrtvovali za stavbo meščanske šole težke tisočake. Sklenile so se od strani obrtniške zadruge, trgovskega gremija in gostilničarske zveze resolucije, ki zahtevajo zopetno otvoritev zavoda. Odposlani dopis se glasi sledeče:

Ministrstvu za uk in bogočastje
v Beogradu.

Podpisane korporacije nujno prosijo v svojem kakor v imenu vsega tukajšnjega prebivalstva, cenj. naslov blagovoli odrediti, da se s pričetkom šolskega leta 1924/25. začne pouk v I. razredu meščanske šole v Murski Soboti, ker je potreba označene šole za tukajšnje kraje najnujnejšega značaja.

Večina tukajšnjega prebivalstva tvorijo obrtniki, manjši trgovci in nižji uradniki ter srednji meščanski sloji, za katere je meščanska šola zelo važna, ker se v njej poučujejo predmeti, katere potrebujejo označeni sloji v sedanjem življenju.

Ker imamo v Murski Soboti itak za meščansko šolo primerno zgradbo in je torej označena šola za vse tukajšnje sloje najpotrebnejša, prosimo, da se izda tozadnevna naredba še pred koncem tekočega šolskega leta, da se more ob njegovem koncu, kakor med počitnicami že vpisovati v I. razred.

Murska Sobota, 18. marca 1924.

Slede podpisi obrtniške in gostilničarske zadruge ter trgovskega gremija.

Obenem se je odbor izjavil za obstoj gimnazije s predlogom, naj država čimprej zida novo gimnazijsko poslopje, ker po izjavi merodajnih faktorjev je sedanja zgradba za osemrazredno gimnazijo mnogo premajhna. Dozidati bo treba precej velik kompleks, razširiti risalnico, podreti in zgraditi znova marsikaj, in to bo stalo mnogo denarja. Mar bi osebe, ki imajo pri ministrstvu prosvete vplivno besedo, skušale doseči vladno podporo za zidavo impozantne gimnazijske stavbe, ki je že v načrtu izdelana, ko je bilo na razpolago več milijonov dinarjev. Kje tiči sedaj ta zgradbeni fond?

Ker dobi Prekmurje v kratkem železniško zvezo, bo tudi potreba strokovnega šolstva nujnejša.

Takoj drugi dan, dne 15. t. m. se je zadeva presojala tudi v več ko polurni debati na občinski seji. Celokupni občinski odbor se je izjavil, da je pripravljen za prihodnje šolsko leto preskrbeti lokale meščanski šoli, ako se zopet otvori I. razred. Ker se bo v kratkem zidalo novo poslopje osnovne šole, je razpravljaj odbor, ali ne bi kazalo, da se zida večje poslopje, v katerem bo imela prostora tudi meščanska šola. Vsekako bi bilo najpametneje, da izposlujejo merodajne osebe od vlade podporo in zgrade obenem z že v to določenim fondom projektirano gimnazijsko stavbo, sedanjo pa izroče namenu, ki ga je imelo od nekdanj.

Občinski odbor, obrtna in gostilniška zadruga ter trgovski gremij odpošljejo resolucije na pristojna mesta, da se s šolskim letom 1924/25. zopet otvori I. razr.

Kaj se bo storilo v kulturne svrhe za našo mlajšo generacijo v Prekmurju, bo izvedela javnost kasneje. **P. A.**

Splošne vesti.

— **Dekreti o prevedbi učiteljstva v Sloveniji** so pri »Oddelku za prosveto v Ljubljani« dokončno urejeni in jih v najkrajšem času prejmejo upravičenci potom okrajnih šolskih svetov. Tedaj tudi priobčimo v »Učiteljskem Tovarišu« posebne tabele, po katerih bo lahko vsakdo takoj ugotovil pravilnost uvrstitve. Do tačas naj vsakdo ugotovi le točno svojo službeno dobo od mature (usposobljenostnega izpita) do 1. septembra 1923.

— **Izpremembe v ministrstvu prosvete.** Ministrstvo prosvete je prevzel v novi vladi minister g. Svetozar Pribečević, dosedanji minister prosvete g. Miša Trifunović je prevzel ministrstvo gradb.

— **Nova vlada.** Predsedstvo: Nikola Pašić (radikal), prosveta: Svetozar Pribečević (samostojni demokrat), zunanje: dr. Momčilo Ninčić (radikal), notranje: dr. Milan Srškić (radikal), finance: dr. Milan Stojadinović (radikal), promet: dr. Svetislav Popović (samostojni demokrat), šume in rude: dr. Dragotin Kojić (radikal), socialna politika: Nikola Uzunović (radikal), agrarna reforma: Milan Simonović (radikal), pravosodje: dr. Prvislav Grisogono (samostojni demokrat), vojna in mornarica: general Peter Pečić, poljedelstvo in vode: Krsta Miletić (radikal), narodno zdravstvo: dr. Slavko Miletić (radikal), trgovina in industrija: dr. Hinko Krizman (samostojni demokrat), konstituenta in izenačenje zakonov: Marko Trifković (radikal), vere: dr. Vojislav Janjić (radikal), pošte in brzojav: Velja Vukičević (radikal), gradbe: Miša Trifunović (radikal).

— **Razdelitev prosvetnih referentov in nadzornikov v Sloveniji.** Po odloku ministrstva prosvete ima nadzorstvo nad šolami v ljubljanski oblasti dr. Stanko Bevk, ki je obenem šef prosvetnega od-

dvombe za učiteljstvo važen dober šolski organ. Prekoristen in potreben je. Da se pa tudi slovenski šolski časnik mora poprijeti naprednih načel, to je že samo ob sebi razumljivo, ker je že dosedanja šola napredek nasproti prejšnjemu sistemu.

Izdajati časnik, zlasti slovenski časnik je za poedinega vsekako negotovo podvzetje. Povsod se v enaki namen moči združujejo. In tudi »Učiteljsko društvo za slovenski Štajer« ima v prvi vrsti to nalogo, da izdaja šolski list, ki naj bi ugajal večini slovenskih učiteljev po Slovenskem, zlasti pa po Štajerskem. Ker bo nadalje to društvo edino na slovenskem Štajerju, ki se bo razprostiralo po vsej tej pokrajini, ker bo odločno narodno, zavoljo tega zasluži gotovo podpore od vseh slovenskih domoljubov. Saj druga društva (čitalnice, politična društva) so po večjem utihnili, in učiteljske in šolske zadeve pa vendar več zanimajo učitelja in neučitelja. Zavoljo tega želimo, da bi se našemu društvu pridružili ne le samo učitelji slovenskega Štajerja, marveč, da bi to novo podvzetje podpirali učitelji in šolski prijatelji po vsem Slovenskem. Saj vsi slovenski domoljubi hrepenimo le po večji omiki svoji in svojih sorojakov; z večjo omiko bomo pa dospeli tudi do večjega materijalnega blagostanja in do večjega napredka. Temelj vsej omiki je pa narodno šolstvo, to pospeševati naj bi bila tudi slovenskega domoljuba prva dolžnost!

V Ljutomeru, 8. junija 1874.

(Dalje prth.)